

Motion till riksdagen 2023/24:1176

av Johanna Haraldsson m.fl. (S)

Omställning och utbildning för fler

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändringar i regler om sjuk- och aktivitetsersättningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppdrag att stödja omställning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Utbildningsnivå är en vattendelare på svensk arbetsmarknad. Den som inte har en utbildning på minst gymnasienivå löper mångdubbelt större risk att hamna i långvarig arbetslöshet. Andelen jobb som inte kräver någon formell utbildning minskar.

De som står långt ifrån arbetsmarknaden, lågutbildade och personer med långvarigt nedsatt arbetsförmåga på grund av funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom, behöver ofta olika utbildningsinsatser för att kunna komma helt eller delvis i arbete. Men de reella möjligheterna att delta i utbildning är många gånger små. Utbildning på högskola lönar sig i stor utsträckning även om du tar studielån under utbildningstiden. Men att som vuxen ta studielån för att genomgå en yrkesutbildning på gymnasienivå upplevs många gånger som en alltför stor kostnad för individen, som heller inte motiveras av lönenivåerna i utgångsyrenena.

Sverige har ett av världens bästa och mest utbyggda studiemedelssystem, som nyligen förstärkts ytterligare genom omställningsstudiestödet. Detta stöd ger fler som idag arbetar möjlighet att omskola sig eller vidareutbilda sig inom sitt nuvarande yrke. Det är bra, gör det enklare att studera mitt i livet och kommer att stärka Sveriges omställningsförmåga och individers möjligheter att byta yrke. Men många av de som idag är arbetslösa uppfyller inte kraven för att kunna söka omställningsstudiestöd.

Studiestartsstödet är en annan viktig satsning som skapar nya vägar till utbildning för dem som står långt ifrån arbetsmarknaden. Allt fler har med detta stöd tagit steget att påbörja en utbildning för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Av samtliga som

fick studiestartsstöd studerade 55 procent på en yrkesutbildning under 2021. Studiestartsstödet spelar en viktig roll för att få fler arbetslösa att påbörja en utbildning.

Men behovet av förändringar finns i flera av våra trygghetssystem. Regler i våra olika ersättningsystem bör förändras och relevanta myndigheter bör ha i uppdrag att stödja omställning för individen. Särskilt viktigt är det att lågutbildade och långtidsarbetslösa ges reella möjligheter att fortbilda sig. Att skapa möjlighet till studier med bibehållet försörjningsstöd, aktivitetsstöd och sjuk- eller aktivitetsersättning för studier på grundläggande eller gymnasial nivå är exempel på hur man skulle kunna få fler att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Övergångar mellan de olika ersättningsystemen och studiestöd behöver förenklas, för att inte ställa den försäkrade utan ersättning och därmed risk för avbrutna eller icke påbörjade studier.

Sjuk- och aktivitetsersättningen har setts över mot bakgrund av att allt färre beviljas ersättningen samt att den ska bli enklare att kombinera med rehabilitering. Utredningen har även tittat på hur förutsättningarna ska bli bättre för att de med viss arbetsförmåga enklare ska kunna återgå till arbete eller annan sysselsättning såsom studier på deltid. Det är avgörande att personer med sjuk- och aktivitetsersättning ges möjlighet att studera, för att ta individen närmare arbetsmarknaden och för att ta vara på dennes arbetsförmåga. Möjligheten att studera på gymnasienivå med aktivitetsersättning finns idag, men det är få som i realiteten får det beviljat. De förslag som presenterats i utredningen ”En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet” (SOU 2021:26) kan bidra till att ge fler möjlighet till ersättning samt öppna upp för enklare regler vid visst arbete och studier. Regeringen bör därför överväga att förändra reglerna i enlighet med utredningens förslag.

Johanna Haraldsson (S)

Azra Muranovic (S)

Carina Ödebrink (S)

Niklas Sigvardsson (S)